

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ТРАНСКОРДОННОГО БАНКРУТСТВА В АГРАРНІЙ СФЕРІ

**КОСТАНЕЦЬКА Т.М., АСПИРАНТКА*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА**

Про проблему транснаціонального банкрутства в аграрній сфері. В статті розкрито сутність транснаціонального банкрутства, визначені причини його виникнення та обгрунтовані шляхи усунення.

On the problem of transnational bankruptcy in the agricultural sector. In the article are disclosed the nature of transnational bankruptcy, identified the causes of this situation and justified their solutions.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах розвитку економіки та налагодження ринкових відносин завжди існують ситуації фінансової стабільності, злиття капіталів, утворення потужних міжнародних компаній та неспроможності суб'єктів підприємницької діяльності. Для вирішення проблем, пов'язаних з неплатоспроможністю суб'єктів господарської діяльності в Україні існує інститут банкрутства. Як відомо, такі інститути існують і в розвинутих країнах з ринковою економікою, де існують загальні норми і правила регулювання й впровадження заходів банкрутства, санації та ліквідації підприємств.

На шляху формування ринку землі в Україні спостерігається той факт, що в сільському господарстві з'являються агрохолдинги з іноземними інвестиціями. В разі виникнення ситуацій щодо їх неспроможності, виникає ситуація транскордонного банкрутства, яку сучасний механізм банкрутства України не регулює. В сучасному законодавстві є лише декілька нормативно-правових актів щодо врегулювання транскордонного банкрутства. Таким чином, удосконалення механізму відновлення платоспроможності є актуальним науковим завданням, що вимагає ретельного і глибокого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням вивчення механізму відновлення платоспроможності та особливостей

* Науковий керівник – Кошкалда І.В., к.е.н., доцент

законодавства про банкрутство в Україні присвячено чимало публікацій науковців як економічного, так і юридичного фаху. Найбільш ґрунтовні дослідження провели такі науковці, як О.О. Терещенко [1], А.В. Череп [2], В.А. Соколенко [3], К.В. Багацька [4], Т.М. Білоконь [5], В.В. Джузь [6], О.М. Бірюков [7].

Формулювання цілей статті. Головною ціллю статті є розкриття сутності транскордонного банкрутства, виявлення проблем виникнення такої ситуації в аграрній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що банкрутство є природним явищем в системі світової торгівлі, яке будується на прозорих правилах поведінки учасників економічних відносин, котрі намагаються розв'язати фінансові проблеми [8]. В основі концепції банкрутства лежить просте правило вільного ринку: у конкурентному середовищі мають виживати ті підприємства, діяльність яких є ефективнішою і товари яких знаходять попит у споживачів [9]. В Україні продовжують укріплювати свої позиції такі суб'єкти аграрної сфери, як агрохолдинги. Вони характеризуються здебільшого своєю масштабністю, крупними вливаннями іноземних інвестицій та різноплановою сферою спеціалізації. Навіть такі великі агрооб'єднання незастраховані від неплатоспроможності та загрози банкрутства. Таким чином виникає ситуація транскордонного банкрутства, що є новим, а тому потребує врегулювання.

Відомо, що Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [10] було введено додатковий розділ щодо регулювання транскордонних банкрутств. Законодавчі пропозиції здебільшого будуються на положеннях Типового закону ЮНСІТРАЛ [11].

При дослідженні механізму банкрутства Європейських держав, США, Росії та Білорусі стало відомо, що не має єдиного терміну, який характеризує транскордонну неспроможність. Тому вона, як категорія, яка пов'язана з міжнародними відносинами, може бути характеризує таким чином: це неспроможність та банкрутство при участі іноземних кредиторів.

В останні 3 роки в діяльності українських агрохолдингів в Україні просліджувалося декілька основних тенденцій: збільшення земельного банку, вихід на міжнародний ринок капіталів, злиття та поглинання. А в діяльності аграрних компаній середньої ланки набуло

широкого масштабу прагнення увійти в структуру агрохолдингів за рахунок накопичення землі та залучення міжнародних інвестицій[12].

За станом на січень 2012 року в Україні нараховується 30 агрохолдингів, котрі оброблюють більше 50 тис. га. На початок 2011 року суспільний земельний банк складає приблизно від 3,5 млн. га до 4 млн. га, а в 2010 році він нараховував 3 млн. га. У таблиці показані агрохолдинги, які володіють більше 100 тис. га орендованих земель та їх доля від загальної кількості орендованих сільгоспугідь станом на 2012 рік.

На ряду з нібито успішною діяльністю, агрохолдинги, як і середні, і малі сільськогосподарські підприємства банкрутують. Нижче ми наведемо декілька прикладів, які це підтверджують.

У вересні 2011 року було офіційно оголошено, що ЗАТ «Міжнародна агропромислова корпорація» є банкрутом. Це один з перших вертикально інтегрованих агрохолдингів держави.

Компанія за часів свого розквіту (2004 – 2007 роки) обробляла в Черкаській та Київській областях близько 30 тис. га, володіла комбикормовим заводом та мала елеватори, вирощувала до 100 тис. т зернових в рік. 2007 рік став найбільш успішним роком при підрахунках фінансових результатів його діяльності, так дохід рівнявся 77 млн. гривень, а чистий прибуток – 251 тис. гривень. Однак у 2008 році компанія стала на шлях неспроможності. При аналізі діяльності ліквідатор зробив висновок, що агрохолдинг не зміг вчасно сплатити надані банком кредити, що й привело до банкрутства.

Так у 2009 році проти агрохолдингу була відкрита справа про банкрутство, а ініціатором виступив агрохолдинг «Райз» (головна спеціалізація - виробництво цукру), пред'явлені вимоги склали 1,33 млн. гривень. Були спроби залучити інвестиції Druce Corporate Holding, для підписання мирової угоди з агрохолдингом «Райз» та для відновлення платоспроможності. Але свої претензії також пред'явив до господарського суду банк «Київ», сума позову нараховувала 120 млн. гривень, що привело для поновлення справи про банкрутства з наступною ліквідацією.

Розглянемо інший приклад неплатоспроможності агрохолдингів. У 2011 році один з найбільших виробників цукру в Україні аграрний холдинг «Цукровий союз «Укррос» (м. Київ), закінчив зі збитком 3,496 млн. гривень. Про це повідомляє інформаційна служба холдингу.

**Загальні володіння агрохолдингів орендованими
сільгоспугіддями станом на 1 січня 2012 року***

Найменування аграрного об'єднання	Характеристики	
	земельний банк, тис. га	Доля від загальної площі орендних с/г угідь, у %
Укрландфармінг	500	2,88
Українські аграрні інвестиції	300	1,73
Миронівський хлібопродукт	280	1,61
Мрія	240	1,38
Астарта	230	1,32
HarvEast	225	1,30
NCH Capital	220	1,27
Kernel	215	1,24
Нафком ТОВ	200	1,15
Агротон	150	0,86
Приват-Агрохолдінг	150	0,86
Valinor 124	124	0,71
Сінтал	110	0,63
Агрофірма "Шахтер" ДП	105	0,60
Лотуре	101	0,58
Стіомі-Холдінг	100	0,58
Золотий світанок	100	0,58
Всього:	3350	19,30

* Джерело: Власні розрахунки на основі даних ІПА "АПК-Інформ" [12] та Державного комітету статистики України

Про це повідомляє інформаційна служба холдингу. Активи за результатами діяльності склали 524,795 млн. гривень, загальна дебіторська заборгованість – 76,158 млн. гривень, поточні зобов'язання – 5,372 млн. гривень. Як повідомляло агентство, у 2010 році холдінг закінчив з прибутком 27,021 млн. грн., а чистий прибуток склав 166,150 млн. грн., що на 10,9% нижче ніж у 2009 році. Аграрний холдінг «Цукровий союз «Укррос» був на шляху поглинання іншим крупним агрохолдингом "Кернел груп" (м. Київ), який спеціалізується на вирощуванні та обробленні олійних культур. У серпні 2011 року ним було завершено придбання 71% акцій холдинга «Цукровий союз «Укррос».

У грудні 2011 року провідна агрокомпанія «Landkom International PLC» з активами в Україні отримала дві фінансові пропозиції щодо

продажу акцій компанії «Jaden Finch» та приєднання до шведської агрокомпанії «Alrcot Agro AB», яка також має активи в Україні, і Росії, шляхом сумісного обміну акціями. Сприяло таким пропозиціям те, що агрокомпанія має кредиторську заборгованість перед компанією ТОВ «Амако-Україна» у розмірі 15,7 млн. дол. США. Акціонери компанії «Alrcot Agro AB» на зібранні акціонерів вирішили про приєднання агрокомпанії «Landkom International PLC» та випустити додатково акції для залучення додаткового акціонерного капіталу у розмірі 20 млн. доларів США. Залучені кошти будуть направлені на погашення заборгованості перед компанією «Амако-Україна», а залишок буде використано на забезпечення потреб обігового капіталу для бізнесу та сплати витрат на проведення угоди.

Всі вище наведені приклади показують про наявність проблеми транскордонного банкрутства. Одна основна причина, чому велике агроб'єднання стає на шлях неплатоспроможні – велика кількість основних засобів, які придбані за рахунок залучених коштів. В часи фінансової кризи через курсові коливання бюджети холдингів не змогли покрити курсової різниці, що призвело до накопичення кредиторської заборгованості.

Висновки. Будь-які перетворення економічного або юридичного характеру погіршують всі сфери економіки держави та негативно впливають навіть на великі суб'єкти господарювання, такі як агрохолдинги. Для вирішення причин пов'язаних з транскордонним банкрутством на наш погляд, треба розробити більш оптимальну систему надання кредитів для аграрних підприємств, та ввести зміни до законодавчої системи, з ціллю вирішення даних питань в арбітражних судах України.

Література.

1. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: [навч. посіб.] / О.О. Терещенко / – К.: КНЕУ - 2000. – 412 с.
2. Череп А.В., Северина С.В. Удосконалення класичної моделі санації підприємств /А.В. Череп, С.В. Северина // Вісник економічної науки України. – 2010. - №2 – С. 169-171.
3. Соколенко В.А. Санационный менеджмент: реалии, проблемы, решения /В. А. Соколенко/ – Харьков: Основа, 2001. – 249 с.
4. Багацька К.В. Фінансовий механізм санації підприємства: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / К. В. Багацька/ — Запоріжжя, 2005. — 215 с.
5. Білоконь Т.М. Удосконалення механізмів санації вітчизняних підприємств / Т.М. Білоконь // Вісник Вінницького політехнічного інституту. — 2005. — № 6 — С. 79—84.

6. Джунь В.В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні: монографія / В.В. Джунь/. – вид. 2-ге, виправ. і допов. – К.: Юридическая практика, 2006. – 384 с.

7. Бірюков А.Н. Проблемы банкротств транснациональных корпораций и унификация законодательства о несостоятельности /А.Н. Бирюков// - Бизнес. – 1998. – № 18(277).

8. Джунь В.В. Напрями вдосконалення інституту неспроможності (банкрутства) в законодавстві України/ В.В. Джунь // Право України. – 1995. – № 9–10.

9. Bufford Samuel L. Bankruptcy Law in European Countries Emerging from Communism: The Special Legal and Economic Challenges / L. Samuel Bufford// American Bankruptcy Law Journal.– 1996. – Vol. 70. – P. 459–483.

10. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» № 4212-VI від 22.12.2011р // Голос України – 2012. - №8-9.

11. Бірюков О.М. ЮНСІТРАЛ і транскордонні банкрутства / О.М. Бірюков // Підприємництво, господарство і право. –№ 2(134). – 2007. – С. 53.

12. Коняхина Н. И. Агрохолдинги Украины: тенденции сегодняшнего дня / Н. И. Коняхина// ИА "АПК-Информ" [Электронный ресурс] – 2011. – Режим доступа: <http://www.apk-inform.com>